

Силабус
навчальної дисципліни
Пропедевтика мовленнєвих порушень у дітей
«групи ризику»
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «Дошкільна освіта та логопедія»
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Синиця Аліна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-psychology/composition-kaf-psychology/synytsia-alina-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380992285921
Е-mail викладача:	alina_starceva@ukr.net
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 понеділок - п'ятниця

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	6	18	76	залік

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: пропедевтика, сенсорні системи, механізми мовлення, діти раннього та дошкільного віку «групи ризику»

Мета та предмет курсу: «групи ризику» є формування у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня глибокого розуміння є формування теоретичної та практичної основи фахової підготовки майбутніх логопедів, здатних професійно вирішувати завдання з попередження мовленнєвих порушень у дітей «групи ризику».

Компетентності та програмні результати навчання: Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми:

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-27. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-28. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПР-30. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПР-32. Застосовувати у професійній діяльності медико-біологічні знання, клінічні підходи до визначення обмежень функціонування та освітніх труднощів осіб з особливими освітніми потребами задля забезпечення ефективного корекційного впливу.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наукове значення пропедевтики мовленнєвих порушень в спеціальній освіті.

Тема 1. Загальні поняття психофізіологічної структури мовлення. Предмет і завдання пропедевтики мовленнєвих порушень. Ділянки мозку, які забезпечують повноцінну роботу мовлення. Анатомо-фізіологічні основи формування мовлення. Критичні періоди в розвитку мовної функції. Модель поетапного розвитку вищих психічних функцій (М. Вільямс та С. Шеленбергер).

Тема: 2. Характеристика поняття «група ризику»

Етіологія порушення мовлення. Характеристика дитини «групи ризику». Поняття та значення шкали «АПГАР». Значення згасання безумовних рефлексів та зміна їх на вміння та навички дитини. Характеристика станів розвитку у дітей, які зумовлюють виникнення мовленнєвих порушень.

Змістовий модуль 2. Особливості розвитку дітей раннього та дошкільного віку в нормі та «групи ризику».

Тема 3. Специфіка розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Закономірності психофізичного розвитку дитини раннього та дошкільного віку. Розвиток мовлення дітей 1-го року життя. Розвиток мовлення дітей 2-го року життя. Розвиток мовлення дітей 3-го року життя. Розвиток мовлення дітей 4-го року життя. Розвиток мовлення дітей 5-го року життя. Розвиток мовлення дітей 6-го року життя. Характеристика основних закономірностей розвитку при нормі та порушеному розвитку.

Тема 4. Специфіка розвитку мовлення у дітей раннього та дошкільного віку «групи ризику». Основні ознаки затримки психофізичного розвитку у ранньому віці. Специфічні прояви порушень мовленнєвого розвитку у дітей раннього віку. Ознаки дизартричних порушень у дітей в ранньому віці. Характеристика типологічних труднощів у дітей раннього віку, що зумовлюють виникнення передумов порушень у розвитку мовлення дітей.

Змістовий модуль 3. Специфіка визначення стану розвитку мовлення у дітей раннього та дошкільного віку «групи ризику»

Тема 5. Методи спостереження за розвитком мовлення у дітей раннього та дошкільного віку. Спостереження як один із методів дослідження стану мовленнєвого розвитку дитини. Спостереження за мовленням дітей першого року життя. Спостереження за розвитком мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Тема 6. Сучасні діагностичні методики вивчення особливостей розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Сучасні діагностичні методики вивчення особливостей розвитку дітей раннього віку. Таблиці сенсомоторного розвитку Кіпхарда і Зіннхубер. Оцінка психомоторного розвитку дитини «групи ризику»

Змістовий модуль 4. Умови пропедевтики мовленнєвих розладів у дітей «групи ризику».

Тема 7. Умови пропедевтики мовленнєвих розладів у дітей «групи ризику» у сім'ї. Підготовка батьків до народження дитини. Характеристика провідного виду діяльності дітей раннього та дошкільного віку. Емоційна регуляція немовлят. Імплицитне навчання дітей раннього та дошкільного віку: поняття, мета, завдання, особливості організації. Особливості взаємодії з батьками дітей «групи ризику»/ особливими освітніми потребами.

Тема 8. Технології взаємодії з сім'єю дитини «групи ризику». Методи взаємодії з сім'єю дітей раннього та дошкільного віку «групи ризику». Основні напрямки роботи фахівця із сім'єю дитини «групи ризику» спрямовані на ранню логоінтервенцію. Зміст і методика навчання батьків окремим корекційним прийомом і методам виховання дитини у сім'ї.

Змістовий модуль 5. Раннє втручання та логопедичний супровід у системі заходів пропедевтики порушень мовленнєвого розвитку дітей «групи ризику»

Тема 9. Раннє втручання у системі заходів пропедевтики мовленнєвих порушень у дітей «групи ризику»

Раннє втручання як система надання допомоги дітям раннього віку «групи ризику». Завдання послуги раннього втручання. Зміст послуги раннього втручання. Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні. Бар'єри на шляху впровадження системи раннього втручання в Україні. Концепція раннього втручання в Україні.

Тема 10. Логопедичний супровід у системі заходів пропедевтики мовленнєвих порушень у дітей «групи ризику».

Поняття «логопедичний супровід». Історія становлення логопедичного супроводу у сучасній спеціальній освіті. Основна мета, завдання логопедичного супроводу. Етапи логопедичного супроводу дитини «групи ризику».

Змістовий модуль 6. Моделювання індивідуального плану пропедевтики мовленнєвих порушень у дітей «групи ризику»

Тема 11. Методичний інструментарій для розвитку дітей «групи ризику».

Ігри та вправи на формування сенсорних еталонів. Технологія sand-play при стимулюванні мовлення у дітей раннього віку. Комфортер і дуду, як перші іграшки. Бізборди, біздошки, бізкуби. Тактильні килимки, книжечки, лепбуки. Ігри для дітей раннього та дошкільного віку: сутність, структура, класифікація, особливості застосування. Розвиваючі ігри В'ячеслава Воскобовича. Ігрові методи Джекі Сілберг. Розвивальні ігри для дітей віком від народження до трьох років: від народження до 3 місяців, від 4 місяців до 6 місяців, від 7 місяців до 9 місяців, від 10 місяців до 12 місяці, від 1 року до 2-х років, від 2-х років до 3-х років. Критерії добору іграшок для дітей від народження до 3-х років, від 3-х до 4-х років, від 4-х до 6-ти років.

Тема 12. Організація логопедизованого простору для дітей «групи ризику». Оздоровчі технології психофізичного розвитку дитини «групи ризику». Логоритміка у системі засобів логопедичного супроводу. Значення сенсорного розвитку для розвитку мовлення дитини «групи ризику». Формування сенсорних еталонів. Роль простору для стимулювання та розвитку мовлення дитини «групи ризику». Умови організації домашнього логопедизованого простору для дитини раннього віку «групи ризику». Особливості позиціонування дітей «групи ризику». Харчування дитини «групи ризику».

Методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

За джерелом інформації:

Словесні: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint –Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, бліцопитування.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні: інсценування, ігрові та практичні вправи, моделювання проблемних ситуацій, інтелектуальні розминки (головоломки), робота в групах та міні-групах («team building»), case-study.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс

Курс має особливості, які спрямовані на максимальне засвоєння вами знань з спеціальної освіти(логопедія).

Безпека:

- у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу.

- намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

✚ Типи занять:

- лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як все це виглядає на практиці.

- практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати навички корекції мовленнєвих порушень, зокрема постановки звуків на справжніх пацієнтах або моделях.

✚ Дистанційне навчання:

- використовуються платформи Moodle та Zoom.

✚ Zoom-заняття:

- для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методики, а також допомагає зробити процес навчання більш особистісним. Якщо є вагомні причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

✚ Домашнє завдання:

- будьте готові до регулярного домашнього завдання. Воно буде не лише теоретичним, а й практичним.

🚩 Дедлайни:

- важливо дотримуватися установлених дедлайнів, але якщо у вас є причини, пов'язані з надзвичайними обставинами (як-то ракетні удари, відсутність зв'язку тощо), дедлайни можуть бути переглянуті.

🚩 Етика та дисципліна:

- підтримую дотримання академічної чесності та професійної етики.
- що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів — все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі.

- спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, доки навчальний процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

- Буду рада бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Крім того, так я зможу вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. Я, зі свого боку, теж дотримуватимусь всіх означених політик. Якщо у вас є будь-які питання або пропозиції, будь ласка, не соромтеся звертатися. З нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення неймовірно цікавої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації), логопедичні зонди, дидактичний матеріал.

Засоби оцінювання

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Основним завданням **поточного (формульованого) контролю** є оцінка рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи, повноти та якості засвоєння ними навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання індивідуального завдання відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Застосовуються такі *форми оцінювання* навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

- усний контроль: мозкова атака, ділова гра; розв'язування ситуативних задач;
- самоконтроль: само- та взаємооцінювання, рефлексія;
- тестовий контроль: письмове тестування (закриті, відкриті питання).

Критеріями оцінювання є: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок із практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання ситуативних задач, вміння планувати діяльність відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

Шкала нарахування рейтингових балів

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
1.3	Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів
1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 1 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 2 бали

Формою підсумкового (сумативного) семестрового контролю є залік у обов'язки навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Залік буде виставлятися з накопичених балів під час семестру.

Як рахуються бали: для денної форми: поточний контроль (макс. $9 \cdot 5 = 45$ балів), тестування (5 балів), індивідуальне проєктне завдання та залік (макс. 50 балів) = 100 балів

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумкового контролю
90-100	A
78-89	B
65-77	C
50-64	D
35-49	FX
1-34	F

Література

Базова

1. Вітковська Н.В. Нейрологопедія: сучасний підхід до сучасних дітей / Методичні рекомендації. Луцьк, 2022. 61 с.

2. Кисличенко, В. А., Конопляста, С. Ю. Логопедичний супровід сім'ї, у якій виховується дитина з порушеннями мовлення: Монографія. М.: «Іліон» 2016. 218 с.

3. Ліщишина-Гарук О. П. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник / авт.-упор. О. П. Ліщишина-Гарук. Хмельницький, 2022. 83 с.

4. Логопедично-реабілітаційний супровід дітей із порушеннями психофізичного розвитку: монографія / [А. І. Кравченко, Л. В. Мороз, Л. Л. Стахова, О. В. Ласточкіна, К. О. Зелінська-Любченко, І. В. Кравченко]; за ред. А. І. Кравченка. Суми : ФОП Цьома С. П., 2021. 288 с.

5. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з важкими порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник / Е. Данілавичюте, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України, 2022. 847 с.

6. Психологія мовлення і психолінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О.Калмикової. К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во "Фенікс", 2008. 245 с.

7. Синиця А.О. Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем: дис. канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2024. 258 с.

8. Синиця А.О. Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем: монографія / за заг. ред. проф. С.Ю. Коноплястої. Київ, «Книга-плюс». 2024 р. 186 с.

9. Тарасун В. В. Превентивне навчання дошкільників з порушеннями мовленнєвого розвитку. Монографія. К., 1998. 257 с.

Допоміжна

1. Конопляста С. Ю., Кисличенко В. А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 17. С. 105-107.

2. Кисличенко В. А. Логопедичне консультування як складова логопедичного супроводу сім'ї. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 18. С. 82-85.

3. Ласточкіна О., Лянна О. Сучасні напрями роботи з сім'єю, що виховує дитину з порушеннями мовлення. *Науковий вісник МНУ ім.В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 3 (66), вересень, 2019. DOI випуску 10.33310/2518-7813-2019-66-3

4. Макаренко І. В. Комплексна програма соціально-педагогічної підтримки батьків і дітей «Щаслива родина». *Імідж сучасного педагога: наук.практ. освітньо-популярний часопис*. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2007. № 4. С. 34 - 38.

5. Синиця А. О. Комунікативно-мовленнєвий онтогенез дітей раннього віку з церебральним паралічем. Засоби і прийоми, які сприяють розвитку й комунікації педагогів та дітей з коморбідним порушенням : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 30 січня – 12 березня 2023. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. с.86-89. https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list%3Fto

6. Шуть М. Школа ігромайстерності. К.: Вид. дім «Слово», 2006. 120 с.

7. Schneider K. Therapist's personal maturity and therapeutic success. How strong the link / K. Schneider // *The psychotherapy Patien*. 1992. Vol. 8 № 3-4

Інформаційний ресурс

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/navchalni-programi/dlya-ditej-z-porushennyami-oporno-ruhovogo-aparatu>

<https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3484>